

**Відгук
офіційного опонента**

Дьоміної Вікторії
на дисертаційну роботу **Ябурова Максима В'ячеславовича**
*«Формування іншомовної компетентності майбутніх економістів в умовах
неформальної освіти»*,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями)

***Актуальність дисертаційного дослідження та зв'язок із планами
відповідних галузей науки.***

Стрімкий розвиток світового суспільства, інтеграція України в міжнародне співтовариство, розширення політичних, економічних і культурних зв'язків між країнами – усе це зумовлює необхідність вивчення майбутніми фахівцями іноземних мов, які стають основним засобом забезпечення академічної й соціальної мобільності, долучення до передових інформаційних технологій світового формату, адаптації до сучасних умов полікультурного суспільства. Саме тому зростає роль фахівців, зокрема економічного профілю, які вільно володіють іноземними мовами на рівні, достатньому для здійснення та підтримання професійної взаємодії в міжкультурному просторі. Це, у свою чергу, висуває нові вимоги до закладів вищої освіти, які відповідно до чинних стандартів підготовки, мають забезпечити необхідні умови для формування в майбутніх економістів іншомовної професійної компетентності як базису ефективної професійної комунікації, від якої залежить успіх співпраці з іноземними бізнес-партнерами. Актуальність дослідженої в дисертації проблеми доведена наявними суперечностями між стандартами полікультурності та багатомовності, на яких ґрунтується Європейський освітній простір і до якого інтегрується Україна, та низьким рівнем знання іноземних мов суб'єктами освітнього процесу вітчизняних закладів освіти й недосконалою організацією її вивчення, між вимогами галузевих освітніх стандартів

підготовки майбутніх економістів щодо володіння іноземною мовою та реаліями їхньої професійної іншомовної підготовки.

У ракурсі зазначеного, дисертаційне дослідження відповідає параметрам новизни та необхідного внеску в теорію та практику професійної педагогіки.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій за результатами дослідження.

Аналіз рукопису дисертації та змісту публікацій аспіранта, зокрема, текстів фахових статей та навчально-методичного посібника «Педагогічна технологія формування іншомовної компетентності майбутніх економістів засобами неформальної освіти», дають змогу дійти висновку щодо наукової обґрунтованості й вірогідності представлених результатів. Ґрунтовне вивчення М. Ябуровим джерельної бази (опрацьовано 297 найменувань наукових праць, із них 42 іноземними мовами), уможливило здійснення дослідником системного аналізу проблеми формування іншомовної компетентності майбутніх економістів в умовах неформальної освіти. Мета дослідження, здійсненого М. Ябуровим у 2018–2021 роках, полягала в теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці ефективності педагогічної технології формування іншомовної компетентності майбутніх економістів в умовах неформальної освітньої діяльності. Науковий апарат дослідження та його ключові поняття визначено з урахуванням результатів досліджень зарубіжних і вітчизняних науковців. На різних етапах наукового пошуку використано комплекс методів науково-педагогічного пізнання: теоретичні, емпіричні, методи математичної статистики.

Найбільш суттєвими результатами наукового пошуку, здійсненого М. Ябуровим, є вперше розроблена педагогічна технологія формування іншомовної компетентності майбутніх економістів як сукупність дій і чітко визначена послідовність реалізації форм і методів навчання іноземної мови (mobile learning, TED-talks, дебатів, тренінгів) в умовах неформальної освіти; уточнення та розширення уявлень про зміст поняття «іншомовна

компетентність майбутніх економістів», яке тлумачиться як систематизована та впорядкована сукупність знань, умінь, навичок, практичного досвіду, що сприяють успішному використанню іноземної мови майбутніми фахівцями економічного профілю і в процесі розв'язання складних спеціалізованих завдань та практичних проблем під час професійної діяльності у сфері обліку, аудиту та оподаткування або в процесі професійного навчання, і з метою подальшої неперервної самоосвіти, професійного та особистісного саморозвитку та різнобічного самовдосконалення тощо; структуру іншомовної компетентності майбутніх економістів у єдності когнітивно-інформаційного, мотиваційно-ціннісного, рефлексивно-регулятивного та діяльнісно-поведінкового компонентів; особливості застосування засобів неформальної освіти в закладах вищої освіти з метою формування іншомовної компетентності майбутніх економістів; *подальший розвиток* системи знань про засоби формування іншомовної компетентності майбутніх економістів.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у вдосконаленні змісту професійної підготовки майбутніх економістів, зокрема розробленні навчально-методичного забезпечення, до якого ввійшли: матеріали для проведення дебатів «Brainstorming Ideas with Debates»; рекомендації та вправи для формування навичок презентації з допомогою TED-talks; дидактичний навчальний ресурс з вивчення англійської мови для студентів-економістів з рівнем мови A2-B1 на основі конструктора SkillzRun; матеріали для проведення тренінгів під час організації літніх шкіл для майбутніх економістів; навчально-методичний посібник «Педагогічна технологія формування іншомовної компетентності майбутніх економістів засобами неформальної освіти».

Додатки до дисертації, до яких включено опис використаних методик діагностики іншомовної компетентності фахівців, а також матеріали для проведення всіх заходів формувального етапу педагогічного експерименту (дебатів «Brainstorming Ideas with Debates», TED-talks, мобільного навчання із

залученням SkillzRun, тренінгів) значною мірою поглиблюють її основний зміст. Вони підтверджують цілеспрямованість наукового пошуку М. Ябурова.

Основні положення, результати й висновки дисертаційної роботи можуть бути використані учителями-практиками, викладачами закладів вищої педагогічної освіти, науковцями для подальшого обґрунтування теоретичних і методичних засад формування медіаграмотності вчителів освітньої галузі «Мистецтво» в умовах інформатизації освіти; у системі підвищення кваліфікації та перепідготовки вчителів та викладачів мистецьких дисциплін, створення навчально-методичних посібників, у самоосвітній діяльності фахівців.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність у цілому.

Дисертаційному дослідженню М. Ябурова притаманні цілісність, методологічна обґрунтованість, практичне спрямування одержаних результатів з метою їх використання в реальному освітньому процесі ЗВО. Дослідницькі матеріали даного дослідження чітко структуровано в основному змісті дисертації, що складаються зі вступу, двох розділів, списку використаних джерел і додатків. У першому розділі роботи традиційно викладено теоретичні основи досліджуваної проблеми, зокрема надано огляд особливостей розвитку неформальної освіти в Україні та світі й влучно вказано на основні відмінності: усталеність цього виду освіти та її функціонування в освітньому середовищі, увага з боку держави, юридична, методична, фінансово-економічна підтримка в розвинених країнах, при тому, що в нашій країні неформальна освіта не є остаточно визнаною, хоча й користується великою популярністю певних верств населення (особливо молоді та економічно активних людей середнього віку), її юридичний та організаційний статус ще є розпливчастим, фінансова підтримка з боку держави практично відсутня, методологічна та методична підтримка з боку керівних органів освіти є занадто слабкою.

У теоретичному розділі дослідження також схарактеризовано ключове поняття іншомовної компетентності майбутніх економістів та його структурно-змістове наповнення у єдності мотиваційно-ціннісного, когнітивно-інформаційного, діяльнісно-поведінкового та рефлексивно-регулятивного компонентів, запропоновано авторську педагогічну технологію, яка побудована на цілеспрямованому впровадженні чотирьох провідних методів, реалізованих в умовах неформальної освіти.

У другому розділі описано етапи педагогічного експерименту: від вихідного діагностування рівнів сформованості кожного компонента іншомовної компетентності майбутніх економістів на основі виокремлених критеріїв та показників до контрольного вимірювання досліджуваного явища після експериментального впровадження спроектованої педагогічної технології. Експеримент складався з підготовчого (окреслено мету, основні завдання, описано методикау емпіричної роботи, а також охарактеризовано зміст основних етапів процесу впровадження педагогічної технології формування іншомовної компетентності майбутніх економістів в умовах неформальної освіти), констатувального (схарактеризовано основні підходи та логіку педагогічних вимірювань, здійснено вихідний аналіз рівня сформованості ключових компонентів іншомовної компетентності для студентів контрольної та експериментальної групи), формувального (проведено аналіз особливостей становлення основних компонентів іншомовної компетентності майбутніх економістів при застосуванні педагогічної технології, зокрема із застосуванням методів математичної статистики) та контрольного етапів (здійснено зіставлення результатів становлення іншомовної компетентності майбутніх економістів протягом експериментального терміну за умови навчання у звичайних умовах та із застосуванням розвивального впливу на основі використання розробленої педагогічної технології).

Вважаємо, що результати наукового дослідження М. Ябурова сприятимуть удосконаленню змістового, навчально-методичного,

інформаційного, діагностичного та організаційного забезпечення розвитку професійної підготовки майбутніх економістів з урахуванням загальноєвропейських принципів та цінностей.

Загальні висновки дослідження викладено методологічно обґрунтовано й конкретно, відповідно до визначених завдань. Дисертаційна робота свідчить про широку наукову й професійну ерудицію, а також досконале володіння сучасними методами наукового пошуку. Наукові праці автора (13 публікацій, зокрема: 4 статті в наукових фахових виданнях України; 1 стаття в періодичному виданні зарубіжної країни; 1 навчально-методичний посібник; 6 публікацій апробаційного характеру, 1 розділ у колективній монографії) з достатньою повнотою відображають основні положення й висновки дисертації.

Дискусійні положення та побажання до змісту дисертації.

У цілому позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження, необхідно зробити певні зауваження та вказати на деякі дискусійні положення роботи:

1. Характеризуючи показники сформованості іншомовної компетентності майбутніх економістів, слід було б орієнтуватися на дескриптори, представлені в Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти, оскільки вимоги до кожного рівня там чітко прописані. Можливо, доцільно було б прописати відповідність визначених автором рівнів сформованості досліджуваного явища (високий, достатній, середній, низький) загальним рівням володіння англійською мовою A1, A2, B1, B2.

2. При визначенні ключового поняття дослідження «іншомовна компетентність майбутніх економістів» автором використано термін «професійна діяльність», проте в тексті роботи відсутнє його тлумачення.

3. Важливою передумовою до здійснення формувальних впливів є розроблене автором навчально-методичне забезпечення педагогічної технології формування іншомовної компетентності майбутніх економістів засобами неформальної освіти, до якого увійшов мобільний додаток,

розроблений на основі оболонки SkillzRun. Однак цей ресурс недоступний в режимі гостьового перегляду, що унеможливило його незалежну оцінку.

4. Ураховуючи сучасні тенденції до візуалізації та унаочнення теоретичних понять, текст роботи був би більш цілісним та сприятливим для сприйняття за умов використання засобів інфографіки.

Загальний висновок.

Висловлені зауваження і побажання не знижують загальної високої оцінки проведеного дослідження. Аналіз дисертації та опублікованих праць дає підстави для висновку про те, що дисертація Ябурова Максима В'ячеславовича *«Формування іншомовної компетентності майбутніх економістів в умовах неформальної освіти»* є самостійною, завершеною науковою роботою, відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог щодо оформлення дисертації» (зі змінами) (zareєстрованого в Міністерстві юстиції України 03 лютого 2017 року за № 155/30023), а також відповідає вимогам пунктів 9-18 «Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії» (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 року № 167) (зі змінами), а її автор – Ябуров Максим В'ячеславович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями).

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри англійської філології
Національного університету біоресурсів та
природокористування України

В. В. Дьоміна

